HAIEK GABE ARGAZKIA EZ DAGO OSATUTA

Erakusketaren gida

HASIERAKO GALDERAK

1. 27ko belaunaldiko zein egile ezagutzen dituzue?

2. Belaunaldi horretako zenbat emakume ezagutzen dituzue? Baten bat ezagutzen baduzue, ba al dakizue ezer haren bizitzaz edo idazteko moduaz?

3. Zergatik uste duzue erakusketak «Haiek gabe, argazkia ez dago osorik» izena duela?

EMAKUMEEN ESKUBIDEAK

1. Azalpenaren ondoren, osatu denbora-lerro bat:

- Emakumeek unibertsitatean sartzeko aukera izatea.
- Residencia de Señoritas egoitza sortzea.
- Lyceum Club Femenino elkartea sortzea.
- Emakumeen sufragioa onartzea.
- Emakumeek botoa eman zuten lehen hauteskundeak.

2. Lyceum Club Femenino elkarteaz eta Residencia de Señoritas egoitzaz gain, zer beste gunetan elkartzen ziren emakume intelektual eta sortzaileak? Non elkartzen ziren gizonezkoak?

3. Zer alde zegoen Residencia de Señoritas egoitzan emakumeek jasotzen zuten prestakuntzaren eta ohiko beste ikastetxe batzuetan jasotzen zutenaren artean?

4. Emakumeen boto-eskubidea 1931n onartu zen. Zenbat aldiz bozkatu zuten emakumeek hauteskunde orokorretan 1975 baino lehen?

JARDUERA

Talde bakoitzak gertakari bat aukeratuko du eta, 3-4 esalditan, emakumeen bizitza nola aldatu ahal izan zuen azalduko du.

EMAKUMEAK UNIBERTSITATEAN

1. Zuen ustez, zer ikasketatan matrikulatu ziren emakume gehien 1920 eta 1930 artean?

2. Eta gaur egun, zer ikasketatan matrikulatzen dira emakume gehien? Zer ikasketatan dago gizon gehiago? Zergatik?

3. 1910ean emandako zer legezko xedapen izan zen inflexio-puntua emakumeak unibertsitatean mugarik gabe sartu ahal izateko?

4. Zer eginkizun bete zuten Residencia de Señoritas bezalako erakundeek prozesu horretan?

TOPAKETAK LYCEUM

1. Zer helburu zituen?

2. Zer jarduera egiten ziren han?

3. Zergatik uste duzu garrantzitsua zela emakumeek beren gunea izatea?

4. Zer hitz erabiliko zenituzke Lyceum Club Femenino elkartea definitzeko?

JARDUERA

Imajinatu 1928an Madrilen bizi den idazle gazte bat zarela eta lagun bati azaldu nahi diozula zergatik gustatuko litzaizukeen Lyceum Club Femenino elkarteko kide izatea. Idatzi 100 hitz inguruko mezua.

MIRETSIAK ETA ZENTSURAT

1. 20ko hamarkadako emakume intelektualak beren garaian erabat baztertu zituztela uste izan da. Zer froga ematen ditu panelak 27ko emakume idazleen lanak gerra aurreko urteetan irakurri, kritikatu eta argitaratzen zirela, eta haiek literatur kritikari gisa ere aintzat hartzen zituztela erakusteko?

2. Zure ustez, gaur egun 27ko belaunaldiko emakume idazleak berreskuratzea izenak zerrenda bati gehitzea besterik ez da, ala literatura ulertzeko dugun modua berrikustea ere badakar?

27KO BELAUNALDIA

1. Zer gertakari historiko eta literariok bildu zuen poeta talde bat Sevillan 1927an, eta eman zion izena belaunaldi ospetsu horri?

2. 27ko belaunaldian idazleak baino ez zeuden? Bestela, zer beste arte eta jakintza-arlotan jardun zuten belaunaldiko kideek? Ezagutzen al duzue izenen bat?

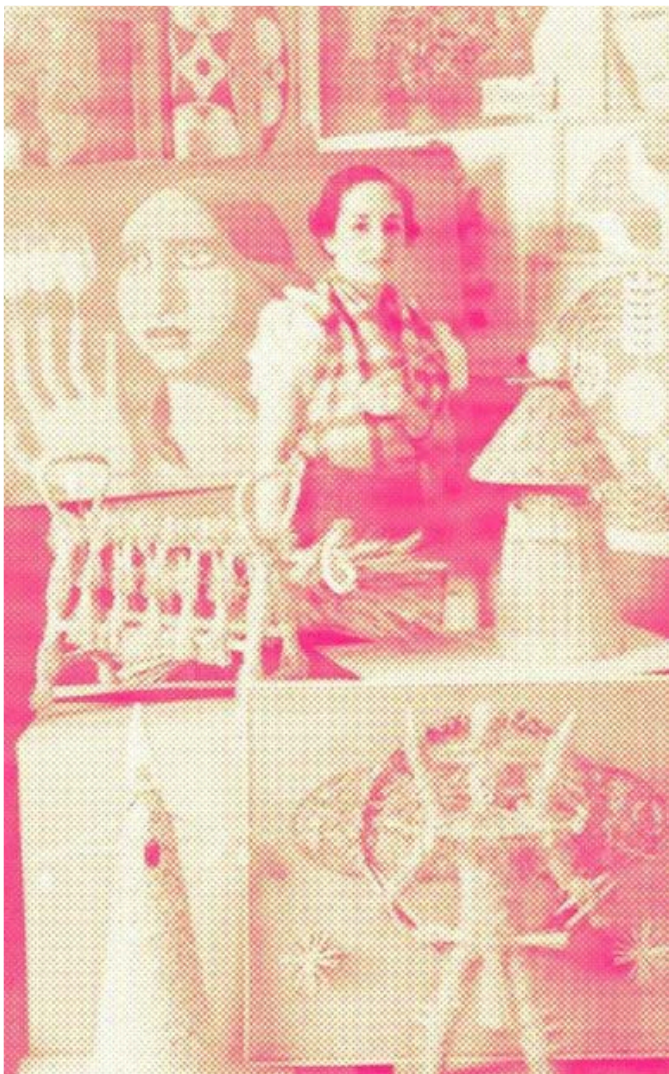
3. Zer eginkizun izan zuen Gerardo Diegoren Antología lanak, 1932ko eta 1934ko edizioetan, 27ko belaunaldia talde gisa finkatzeko?

4. Nor da 27ko belaunaldiko «maitasunaren poeta»? Belaunaldi horretako emakumeren batek jaso zezakeen izendapen bera?

ARTE GUZTIETAN

1. 27ko belaunaldia literaturaz harago hedatu zen. Zer emakume nabarmendu ziren narratiban eta filosofian, eta zer lanen bidez agertzen dira erakusketan?

2. Aukeratu gutunean aipatutako modernitatearen gaietako bat (kirola, zinema, makinak edo herri-jaiak). Lotu Maruja Malloren margolan bat lehen irakurritako poemetako batekin.

LAS SINSOMBRERO

1. Zer izenez ezagutzen dira 27ko belaunaldiko emakumeak? Badakizue zergatik?

2. Zergatik bihurtu zen kapela kentzea emakumeen askatasunaren ikur Espainiako Errepublikan?

3. Ernestina de Champourcín eta Josefina de la Torre izan ziren Gerardo Diegoren Antología lanean sartutako bi emakume bakarrak. Zer esan nahi du horrek 27ko belaunaldiari buruzko irudi tradizionalerako? Zergatik ez zen emakumerik agertu 1932ko lehen edizioan, eta zergatik agertu ziren biak 1934ko bigarrenean? Zer ondorio izan zuen horrek haientzat?

JARDUERA

- 1928ko Espainian gaude. Idatzi kontrako ikuspegiak adierazten dituzten bi goiburu Lyceum Club Femenino elkarteko «emakumeen poesia-txapelketari» buruz: bata, egunkari tradizionalista bateko kazetaria bazina bezala; bestea, Lyceumeko bazkide sortzaileetako bat bazina bezala.

- Imajinatu 27ko belaunaldiaren antologia berri bat osatu behar duzula. Zer irizpide erabiliko zenituzke nor sartuko den erabakitzeko?

ERNESTINA DE CHAMPOURCÍN

1. Badakizue nor zen Ernestina de Champourcín?

2. Zer alde dago Ernestinaren lehen poesia-etaparen eta Mexikoko erbestealdian idatzi zuenaren artean? Zer gai berri agertzen dira haren helduaroko lanetan?

3. Zer irudi osatzen duzue Ernestinaz haren gutunak irakurrita (erakusleihoetan ikusgai)?

4. Irakurri poema ozen. Egin iruzkin bat elkarrekin, galdera hauei jarraituz:

- Zer metrika eta figura erretoriko aipagarri ditu? (Bertsoaren metrikari dagokionez, erabili gaztelaniazko bertsioa)
- Nor da ni poetikoa?
- Nori zuzentzen zaio?
- Zer sentimendu agertzen dira?
- Bilatu gorputzarekin lotutako hiru hitz.
- Bilatu naturarekin lotutako hiru hitz.
- Zer irudik eman dizuete atentzio gehien?
- Zer bertso iruditzen zaizue biziena? Azaldu zergatik.

CARMEN CONDE, CONCHA MÉNDEZ ETA JOSEFINA DE LA TORRE

1. Zer ezaugarri ditu Carmen Conderen poesiak?

2. Juan Ramón Jiménezen zer obra ospetsuk bultzatu zuen Carmen Conde hari gutun bat idaztera? Zer ondorio izan zuen harreman horrek Carmen Conderen eta Ernestina de Champourcínen arteko adiskidetasunean?

3. Irakurri poemak ozen. Alderatu erakusketako bi poema: Ernestina de Champourcínen «Espera» eta Concha Méndezen «Ancho es el mar».

- Nola agertzen da maitasuna poema bakoitzean?
- Zer eginkizun du distantziak?
- Zer irudi erabiltzen ditu egile bakoitzak?
- Zeinek adierazten du mugimendu-sentsazio handiagoa?
- Nola agertzen da maitasuna poema bakoitzean? Bat al dator gizon-emakumeen arteko harremanen eredu tradizionalarekin, ala sentimenduak bizitzeko modu askeago eta independenteagoa erakusten du? Justifikatu erantzuna testuko elementuren batekin.

4. Irakurri Concha Méndezen «Automóvil» poema eta erantzun:

- Zer objektu moderno agertzen da poeman?
- Nola deskribatzen da automobila?

- Zer hitzek sortzen dute abiaduraren sentsazioa?
- Zergatik izan zitekeen automobila modernitatearen ikur 1920ko hamarkadan?
- Zer objektu erabiliko zenuke zuk gaur egungo modernitatea irudikatzeko?

5. Nongoa zen Josefina de la Torre? Nola eragin zuen horrek zure idazteko moduan?

6. Zure poesiaren bilakaera eta zure poema-liburu ezberdinen ezaugarriak kontuan hartuta, zein libururen poema dela uste duzu, “Me busco y no me encuentro”? Zergatik?

JARDUERA

Orain, zuek izango zarete poetak: aukeratu poemetako bateko irudi bat eta idatzi, hartatik abiatuta, 3-4 bertso (banaka edo taldean).

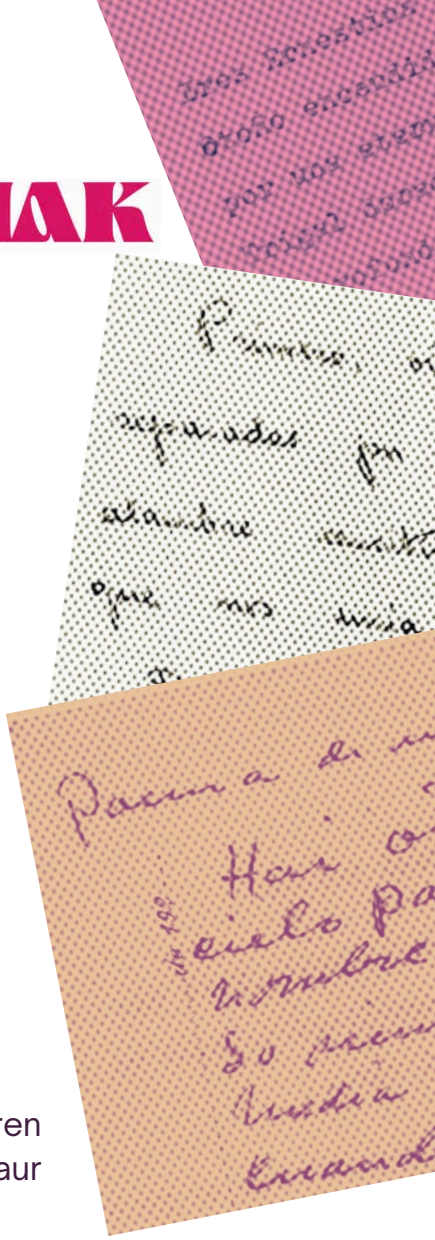

7. Zer jakin dezakegu emakume idazleei buruz gutunen bidez, literatura-eskuliburu batean agian aurkituko ez genukeena?

8. Zer garrantzi du emakume idazleek elkarri emandako laguntzak?

9. Gutun bat dokumentu historikoa izan daiteke? Eta literarioa?

GALDERA OSAGARRIAK
(GEHIAGO JAKITEKO)

1. Erakusketako zer datuk harritu zaituzte gehien? Zergatik?

2. Zer faktorek eragiten dute egile bat literatura-kanonean sartzea edo kanpoan gelditzea?

3. Zer lotura dago literatura-sorkuntzaren eta testuinguru historikoaren artean?

4. Zer ekarpen egiten du obrak gutunekin, eskuizkribuekin, argazkiekin eta bestelako dokumentuekin batera aztertzeak?

5. Nola aldatzen da 27ko belaunaldiari buruz dugun ikuspegia belaunaldi horretako emakumeak kontuan hartzen ditugunean?

6. Zer antzekotasun dago 27ko belaunaldiko emakumeek lanaren eta artearen esparruetan aurkitu zituzten oztopoen eta gaur egungo emakume sortzaileek aurkitzen dituztenen artean?

7. Emakume horiek Errepublika garaian arrakasta izan bazuten, noiz eta zer arrazoi historikorengatik (politikoak, sozialak eta historiografikoak) isilarazi eta ezabatu zuten haien ondarea?

8. 27ko belaunaldiko egile askoren lanek gaur egun ere oihartzuna dute beste arte batzuetan. Camarón de la Islak, Joaquín Sabinak, Joan Manuel Serratek eta, berrikiago, Lola Índigok edo guitarricadelafuentek Lorcaren, Albertiren edo Salinasen poemak musikatu edo moldatu dituzte. Baina ezagutzen al duzue Ernestina de Champourcínen, Carmen Conderen edo Josefina de la Torreren bertsoetan oinarritutako abestirik?

Lola Índigo, “Verde”

Camarón de la Isla, “La leyenda del tiempo”

Sheila Blanco. Álbum “Cantando a las poetas de 27”

GLOSARIOA

1910eko Errege Agindua: Espainian onartutako xedapena, emakumeek aldez aurreko administrazio-baimen berezirik gabe unibertsitatean matrikulatzeko eskubidea aitortu zuena.

27ko Belaunaldia: 1920ko eta 1930eko hamarkadetan Espainiako kultura berritu zuen artista talde anitza, literatura-tradizioa eta abangoardiako esperimentazioa uztartu zituena.

Abangoardiak (ismoak): XX. mendearen lehen herenean sortutako arte- eta literatura-mugimenduak, hala nola futurismoa, ultraismoa, surrealismoa eta dadaismoa, estetika tradizionalarekin hautsi zutenak.

Abangoardiako literatura: ohiko ereduetatik aldentzeko gai, forma, irudi eta baliabide berriekin esperimentatzen duen literatura.

Ahizpatasuna (sororitatea): emakumeen arteko elkartasun-, lankidetza- eta elkarrekiko laguntza-sareak, beren emantzipazioa sustatzeko eta historikoki gizonek nagusitasuna izan duten esparruetan ibilbidea egiteko.

Bertso librea: neurri, errima eta ahapaldi-egitura finkoei jarraitzen ez dien poesia-moldaera.

Carmen Conde (1907-1996): poeta, saiakeragilea eta antzerkigilea. 1978an Espainiako Errege Akademiako kide hautatu zuten lehen emakumea izan zen; 1979an hartu zuen kargua.

Emakumeen autonomia: XX. mendearen lehen hamarkadetan emakumeek independentzia ekonomikoa, lanekoa eta akademikoa lortzeko prozesua, beren nortasuna etxeko eremura mugatu gabe.

Ernestina de Champourcín (1905-1999): 27ko belaunaldiko poeta eta itzultzaile nabarmena. Haren poesiak intimitatea eta abangoardiaren eragina ditu ezaugarri, eta, geroago, erbestea eta espiritualtasuna ere lantzen ditu.

Erromantzea: Erdi Arotik datorren poesia-moldaera, zortzi silabako bertso kopuru mugagabez osatua; bertso bikoitiek errima asonantea dute. XX. mendeko poetek berrinterpretatu zuten.

Espainiako Bigarren Errepublika (1931-1939): Espainian hezkuntzaren, alfabetatzearen eta emakumeen eskubide zibil eta politikoen arloan erreforma handiak bultzatu zituen garaia; 1931n emakumeen sufragioa aitortu zen.

Gerraosteko zentsura: Gerra Zibilaren ondoren diktadura frankistak ezarritako kontrol ideologikoa, idazle eta intelektual askoren lanak isilarazi edo debekatu zituena. Beste askok erbestera jo behar izan zuten.

Gongorismoa: Góngoraren poesia-estiloaren eragina; 27ko belaunaldiko poetek haren hizkera landua eta metafora konplexuak bereziki aintzat hartu zituzten.

Herri-kantutegia: ahoz transmititutako poesia- eta musika-tradizioa, neurri laburreko bertsoak eta gai liriko zuzenak ezaugarri dituena. Lorcak eta Albertik, besteak beste, tradizio hori berreskuratu zuten XX. mendean.

Irudi poetikoa: hizkuntzaren bidez objektu, sentsazio, emozio edo ideia baten irudi bizia iradokitzen duen baliabide literarioa, irakurlearen irudimena eta zentzumenak pizteko.

Josefina de la Torre (1907-2002): Kanarietako poeta, aktorea, abeslaria eta prosagilea. Haren poesian laburtasuna, intimitatea, sentsualitatea eta abangoardiaren eragina nabarmentzen dira.

Kapela kentzeko ekintza: 1920ko hamarkadan Maruja Mallok eta Margarita Mansok, Federico García Lorca eta Salvador Dalí lagun zituztela, Madrilgo Puerta del Solen kapela kendu zuten, garaiko gizarte- eta estetika-arauak auzitan jartzeko.

Kultur erbestea: Gerra Zibilaren ondoren (1939), Espainiako hainbat intelektual eta artistak Europako edo Amerikako herrialdeetara alde egin behar izatea. Erbesteak haien lanetan nostalgia eta deserrotzea lantzea ekarri zuen maiz.

Literatura-kanona: kritikak eta literaturaren historiak garai bateko adierazgarrien edo baliotsuen jotzen dituzten lanen eta egileen multzoa. Historikoki, emakume sortzaileak sarritan kanpoan utzi dituzte.

Literatura-tradizioa: aurreko garaietatik jasotako lan, egile, gai, forma eta baliabideen multzoa, ondorengo literaturan eragina duena.

Lyceum Club Femenino: Madrilen 1926an sortutako emakumeen kultura-elkartea, María de Maeztu buru zuena. Ideien eztabaida, hitzaldiak eta emakume intelektualen arteko laguntza sustatu zituen.

María Zambrano (1904-1991): filosofoa eta saiakeragilea, «arrazoi poetikoa» kontzeptuagatik ezaguna. Cervantes saria jaso zuen 1988an.

Maruja Mallo (1902-1995): nazioartean ezaguna den margolari surrealista, konposizio geometriko eta dinamikoengatik nabarmendua.

Metafora: hitz edo adierazpen baten esanahia beste batera eramaten duen figura erretorikoa, bien arteko antzekotasunean oinarrituta, konparazioa berariaz adierazi gabe.

Neopopularismoa: 27ko belaunaldian eragina izan zuen joera estetikoa, herri-tradizioko forma poetikoak berriro aintzat hartu zituena.

Ni poetikoa: poema batean hitz egiten duen ahots literarioa, sentimenduak, ideiak edo ikuspuntuak adierazten dituena; ez da nahitaez egilea bera.

Poesia purua: Juan Ramón Jiménezek bultzatutako joera estetikoa, poemari apaingarriak, sentimentalismoa eta anekdotak kendu eta hitzaren funtsa bilatu nahi zuena.

Residencia de Señoritas: 1915ean Madrilen sortutako egoitza, emakumeen unibertsitate-ikasketak sustatzeko erakunde ofiziala; ostatua, laborategiak eta liburutegia eskaintzen zituen.

Rosa Chacel (1898-1994): Valladolideko eleberrigilea eta saiakeragilea, prosa intelektual eta abangoardistagatik ezaguna; Estación, ida y vuelta lanaren egilea.

Sevillako Ateneoa: kultura-erakundea; han elkartu ziren hainbat poeta 1927ko abenduan Luis de Góngora haren heriotzaren hirugarren mendeurrenean omentzeko. Gertaera hori 27ko belaunaldiaren izenarekin lotzen da.

Subjektibotasuna: egilearen edo poemako ahotsaren ikuspegi pertsonala agertzea, haren sentimendu, pentsamendu, pertzepzio edo esperientzien bidez.

Surrealismoa: inkontzienteari, ametsei eta irudimenari bide eman nahi zien abangoardiako mugimendua. Eragin handia izan zuen 27ko belaunaldiko poesian eta arte plastikoetan.

Tradizionalismoa: iraganetik jasotako balioak eta gizarte-ereduak gordetzearen aldeko ideia eta ohituren multzoa. XX. mendearen hasierako Espainian, besteak beste, emakumeen eta gizonen eginkizunen ikuspegi desberdinarekin lotzen zen: emakumeei ezkontza, amatasuna eta etxeko lana egozten zitzaizkien batez ere; gizonek, berriz, askatasun sozial eta pertsonal handiagoa zuten.

ANTOLATZAILEAK

- Rosa Fernández Urtasun. Nafarroako Unibertsitateko Filologia Departamentua
- Ines Irurita. Nafarroako Unibertsitateko Artxibo Orokorra

LAGUNTZAILEAK

- Nafarroako liburutegi publikoak
- Nafarroako Unibertsitateko liburutegia

ZUZENDARITZA ETA KOMISARIOTZA

- Rosa Fernández Urtasun
- **Laguntzailea**: Adriana Obregón

DISEINU GRAFIKOA

- Candela Paredes

KOORDINAZIOA

- Raquel Cascales
- **Laguntzailea**: Rocío Pardo de Santayana

GIDA DIDAKTIKOA

- Ana Lopera
- Esther Mora
- Mercedes Aguilar
- Iosu Mugika

Beira-arasetako dokumentu guztiak Nafarroako Unibertsitateko Artxibo Nagusiko Ernestina de Champourcín funtsekoak dira.

Erakusgai dauden liburu guztiak Nafarroako Unibertsitateko Liburutegikoak dira.

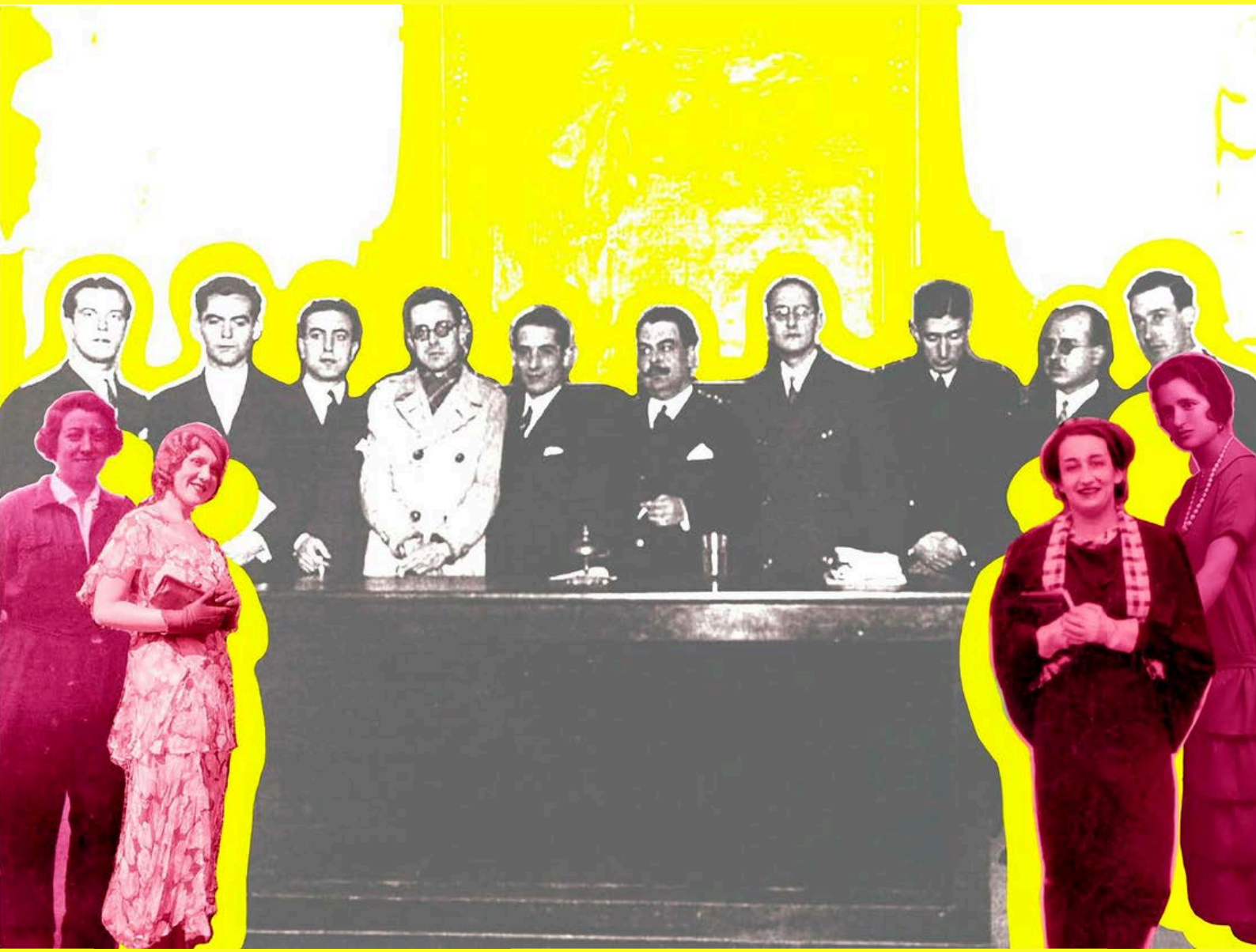
Irudi gehienak Nafarroako Unibertsitateko Artxibo Nagusiarenak dira, edo egile-eskubideetatik libre daude.

Beste kreditu batzuk:

- Lyceum Club Femeninoko zuzendaritza-batzordeko kideak solasaldi-aretoan (Madril, 1932/12/11). Alfonso argazki-estudioa. Archivo General de la Administración, Kultura Ministerioa.
- Lyceumeko liburutegiaren argazkia, Círculos Medina zirkuluei buruzko liburuxkan, Madrid, Sección Femenina de F.E.T. y de las J.O.N.S., 1963. Archivo General de la Administración, Kultura Ministerioa.
- Maruja Malloren erretratua bere estudioan, bere lanez inguratuta, 1936. Vicente Moreno Díaz. Archivo Moreno. Instituto del Patrimonio Cultural de Españaren fototeka, Kultura Ministerioa.

Bisitatu gure webgunea
https://www.unav.edu/web/exposicion-mujeres-generacion-del-27
edo eskaneatu QR

HAIEK GABE ARGAZKIA EZ DAGO OSATUTA

Universidad de Navarra | FACULTAD DE FILOSOFÍA Y LETRAS | ARCHIVO GENERAL | SERVICIO DE BIBLIOTECAS

Bibliotecas Públicas de Navarra
Nafarroako Liburutegi Publikoak

Gobierno de Navarra
Nafarroako Gobernua

AGENDA 2030